



Pastva ovcí tak, jak ji už neznáme, ve 30. letech 20. století v Karolince – Stanovnici
Foto archiv MRV ve Vsetíně

Zubr, kráva, ovce - jde to s přírodou s kopce?

Lukáš Spitzer

Pastevectví se stalo ihned po prvních úspěšných pokusech o domestikaci divokých zvířat nepostradatelnou součástí lidské civilizace. Bez uzardění můžeme tvrdit, že v kombinaci s rozvojem zemědělství bylo základním kamenem lidské společnosti a motorem jejího dalšího rozvoje. Přes zimní období poskytovaly pravidelné sklizně zemědělských produktů lidem základní zdroj potravin. Chov domácích zvířat měl ve srovnání s náhodnými loveckými úspěchy za úkol zajišťovat stabilní důležitou bílkovinnou část potravy. Mamutík s Kopčemem z Lovců mamutů by prvním zemědělcům mohli o trudných hladových zimních večerech, kdy mohli zaujatě desítky hodin sledovat texturu stěn hornověstonických jeskyní, vyprávět své. Lidstvo bylo nakrmeno, populace rostla a zbýval čas i na vynalézání takových „zbytečností“, jako je knihtisk, žárovky nebo jaderné elektrárny. I Mamutíkova družka by jistě spokojeněji žvýkala kůžu, pokud by od svého muže dostala jeskynní podlahové vytápění a ne ořezaný paroh. I když i to je jistě téma na delší vzrušené debaty.

Proměny a stabilita krajiny

Spolu se vzrůstající populací člověka se v Evropě samozřejmě měnila i tvář přírody. Lesy ustupovaly pastvinám a políčkům jako vousy břitvy. Tvář krajiny v nižších polohách se tak postupně vyvíjela od plnovousu poustevníka přes nesouvislé strniště odrostlého teenagera, pečlivě pěstěné bradce elegána až k dokonale hladké tváři manekýna z reklamy na žiletky tak, jak je dobře vidět například na krajině v Polabí. Vše mělo však své následky, zalétlá sarančata z Egypta nacházela široce prostřený stůl v podobě tisíců hektarů bezlesí, na základě vyšší eroze z obnažených ploch vznikaly v nížinách první rozsáhlé komplexy lužních lesů, odhalené kameny a skalky se přesunovaly do zdí lidských příbytků. Zdánlivá odpověď na otázku: *Nakolik velká však byla změna krajiny, nakolik se změnilo druhové bohatství rostlin a živočichů, co tedy ten*

člověk stihl natropit? byla až do nedávné doby v zásadě jednoduchá.

Před příchodem člověka pokrýval nejen prostor České kotliny neprostupný temný hvozď a la Stuzický prales na východním Slovensku plný divé zvěře, střídavě esteticky prokládaný rozsáhlými bažinami a rašeliníšti a řídce i nehostinným horským alpským kamenitým bezlesím. Pak přišel člověk. Nejříve vyhubil zvěř, pak vykácel lesy a stvořil „krajinu kulturní“. Před člověkem tady žila lesní společenstva, druhy bezlesí se (pokud vůbec) krčily na skalách či stepičkách. Většina druhů rostlin a živočichů, kteří jsou vázaní na bezlesí a stepi, jednoduše přišli až s člověkem a nejsou tak „původní“. Bylo to ale opravdu všechno tak průzračně přímočaré?

Tu a tam skutečně šuměly bory po skalínách, v horách a podhůří tiše stály a praštelý pralesy a bažiny byly dříve mnohem běžnějšími a nebez-

pečnějšími místy, než je tomu dnes. I prapůvodnímu dennímu rozvržení činnosti člověka můžeme bez stínu nejistoty věřit. Problém je ovšem s oním temným hvozdem v nižších polohách a přítomností původních-nepůvodních druhů. Typickým příkladem jsou desítky druhů orchidejí a mnoho druhů motýlů, které jsou zhusta vázány pouze na bezlesí, lépe řečeno bezlesí dnes člověkem specificky udržovaném. Kde rostly či létali před příchodem člověka? Žili zde vůbec, pokud tady byly všude lesy? Máme vůbec chránit ono „cosí“, co do Čech v mošně přinesl jako nechtěné dítě člověk? Pokud bychom sledovali podobnou logiku, měli bychom přistoupit k ochraně i dřívě urputných, dnes však ohrožených nepůvodních plevelů (což již mnohdy děláme – koukol polní, který opravdu přišel až s člověkem, je řazen jako kriticky ohrožený v Červené knize) nebo i myši domácí, pokud by se splnilo přání takřka všech slečen a paní a myš se někdy stala vzácnou a takřka vyhubenou. Ale to jsme odběhli od tématu.

Když to nejde složitě, pojďme na to jednoduše

V roce 2000 byla publikována veskrze převratná práce, která zpochybnila existenci temného zapojeného lesa v nižších a středních polohách v Evropě (čili i na území naší vlasti). Vědci si dali 2 a 2 dohromady a poprvé dokázali věrohodně vysvětlit konflikt výsledků pylových analýz s obecně uznávanou teorií existence neprostupného hvozdu. O co šlo?

Na začátek je potřeba osvětlit, co vlastně pylové analýzy jsou. Pylové analýzy jsou speciálním nástrojem, kterým dokážeme odhadnout složení vegetace (stromů, keřů, bylin a travin) v dobách dávno minulých. Využívá se k tomu rozbor vzorků usazeného bahna z jezer či bažin. Pyl většiny druhů má totiž dvě obrovské výhody: 1. nesnadno podléhá rozpadu a 2. vcelku dobře lze při použití mikroskopu na základě tvaru a otměnění (alergici necht' nepláčou) identifikovat rostlinu, která ho vyprášila. Zároveň jde velice snadno určit stáří té či oné vrstvy bahna. Výsledek? Zkoumáním pylových vzorků dokážeme velice přesně určit, v jaké době a jak početně rostly různé druhy rostlin.

A zde má konflikt své jádro pudla. Archeobotanikové (takto se nazývají vědci používající pylové analýzy jako jeden ze svých hlavních nástrojů) zjistili, že v době příchodu člověka do střední Evropy a vzniku prvního zemědělství dominovaly našim lesům v nižších polohách duby a lísky. Záležitost vskutku nesnadno vysvětlitelná a v zásadním rozporu s teorií zapojeného lesa. Líska v lese neroste a dub, jak je dobře známo všem lesníkům, v lese nesnadno zmlazuje či nezmlazuje vůbec. Výsledkem snahy o vysvětlení v souladu s uznávanou teorií temného lesa bylo popření základního moudra, že nejjednodušší vysvětlení bývá to nejpravděpodobnější, a začaly se hledat přesložitější teorie. Řešení našel až Holanďan Vera, který v roce 2000 publikoval svou knihu *Grazing Ecology and Forest History (Pastevní ekologie a historie lesních porostů)*. Konstatoval prostě, že dub a líska tehdy opravdu rostly a pylové analýzy tedy nejsou chybné, a zavedl do problému faktor, který byl dlouho zanedbáván. Upozornil na vliv pastvy a tlaku velkých divokých býložravců – např. pratura či zubra (také na Valašsku existuje obec Zubří, která svým jménem vzdává hold tomuto mohutnému zvířeti). **Lesy v nižších polohách se v našem vnímání jakoby máv-**

nutím čarovného proutku změnilo z nepro-
stupných pralesů na světlé řídké lesy a lesí-
ky s bohatým keřovým podrostem a mnoha
většími či menšími propojenými světlinami –
taková středoevropská savana středoafri-
kého typu. A do takového životního prostředí už
dokážeme lehce umístit bohatou motýlí faunu či
třeba orchidejovou flóru. Ačkoli se to tedy nikdy
nezdálo pravděpodobné, tak mnohá světlomilná
zvířata a rostliny žili na našem území dlouho! Před
příchodem člověka (člověk samozřejmě se svými
chtěnými i nechtěnými soupečníky výrazně po-
zvedl bohatost biodiverzity a pomohl i k šíření stá-
vajících druhů, ale ne za vše jej můžeme vinit
a taky chválit).

Pásli ovce Valaši

Změna tváře krajiny proto nebyla tak drasti-
ká, jak se dříve vnímalo. Člověk sice oštěpem
rychle zatočil s velkými divokými býložravci coby
vítaným zpestřením jídelníčku, část z nich však
zavřel do ohrad a ochočil je na domácí zvířátka.
Efekt divočiny byl tak souběžně nahrazen kulturní
lesní pastvou domácích zvířat. Z přírodního hle-
diska tedy nenastala žádná podstatná změna.
Člověk začal sice kácet stromy a kloučít lesy, pro-
stor byl však tak obrovský a tak řídký obydlený,
že docílil pouze převrácení poměru plochy lesů a
bezlesí. Navíc získané bezlesí – zpočátku pouze
pastviny, louky, tak jak je známe dnes, se přidaly
až po mnoha staletích – se velmi podobalo pů-
vodnímu pasenému bezlesí. Zvířata a rostliny
vázané na bezlesí se rádi přizpůsobili a s
neutuchajícím elánem se vrhli na osídlování no-
vých území. S postupující kolonizací se tak dostali
třeba až k nám na Valašsko.

Valašská příroda a krajina však procházela ji-
ným vývojem než krajina v nižších polohách.
Pomineme-li západní části okresu Vsetín (např.
Kelečsko, kde je doložené první osídlení oblasti),
kde se mohl vývoj ubírat výše popsaným způso-
bem, zbylé části okresu byly opravdu tvořeny
hlavně zapojenými starými lesy. Je to dáno hlav-
ně vyšší průměrnou nadmořskou výškou a cel-
kovou geomorfologií terénu. Expanze jiné, stepní
přírody do údolí Vsetínské Bečvy nutně probíhala
až po předběžné přípravě terénu lidskými aktivi-
tami. Dokud zde člověk nevykácel lesy a nestvo-
řil síť pastvin a luk (což se stalo až v 16. - 17.
století), tak zde světlomilné druhy rostlin a živoč-
chů neměly místo. Kolonizací připravená krajina



Poslední zbytek vápencových xerothermů v Tematinských vrších (Lúka nad Váhom, Slovensko). I sem se
však tlačí nálet borovic. Srpen 2007

Foto L. Spitzer

Valašska tak představovala jakousi gigantickou
houbu, která nasákla novým životem z jižních a zá-
padních oblastí. Ale co je důležité, valašská kraji-
na a lidé se zachovali k populacím svých nových
synů a dcer jako dobří adoptivní rodiče a posky-
tovali jim spoustu prostoru k přežití i dalšímu vý-
voji. Bohužel rodiče zestárlí a mladí se odstěho-
vali do měst. Málokdo teď hrdě nese královskou
zástavu – pastvu a extenzivní zemědělství. Nové
praktikované současné systémy začínají onu hou-
bu víc a víc ždímat. Valašskem ochotné osvojené
druhy v průběhu několika set let, ale zahubené
v posledních dvaceti letech teď odkapávají jako
kalná voda.

Pastva (především lesní pastva) byla tedy ná-
strojem nejen pro udržení, ale i další rozšíření
desítek druhů rostlin a živočichů na nově vytvo-
řené lokality a do mnoha dosud neobývaných
oblastí. Jak to ale tak bývá, časy se začaly měnit.
První ranou byl zákaz pastvy v lesích následo-
vaný změnami ve způsobu samotného pasení –
ustájení a přeměny velkých ploch pastvin na lou-
ky. Tyto změny ještě dokázala společenstva hmy-

zu a rostlin jakžtakž vstřebat. Ubyla sice velká
část jejich životního prostoru, pořád ale bylo dost
navzájem propojených nerovnoměrně využíva-
ných obecních pastvin, záhumenků a z různých
důvodů dočasně opuštěných ploch, na kterých
mohly populace specializovaných druhů dlouho-
době přežívat.

Revoluce, a to nejen ta Únorová, přišla po
roce 1948. Nikdy předtím v historii se lidstvu ne-
podařilo uskutečnit tak monstrózní změnu hospo-
daření s tak dalekosáhlými důsledky. Jedná se
samozřejmě o kolektivizaci a intenzifikaci země-
dělství. Ano, pro společnost měly tyto změny pře-
lomové a nepopíratelné výhody. Jídlo bylo mož-
no vyrobit za výrazně nižších nákladů a ve vět-
ším množství, města byla po 2. světové válce stá-
le větší a hladovější. Od té doby se počet pracov-
níků v zemědělství a jeho celková důležitost pro
ekonomiku plynule snižoval až na současné
několik málo procent (uvolněné pracovní síly se
pak mohly plně věnovat tisku reklamních letáků či
třeba práci v muzeu). Zapomeňme však na chví-
li, že jsme lidé, užíváme benefitů pramenících ze
současného zemědělství, vyznáváme rychlý ci-
vilizační pokrok, a podívejme se na věc očima
Matky Přírody.

A Matka Příroda roní slzy, každá slza je jeden
vyhubený druh rostliny či živočicha. Nikdy
v historii nebyl náš životní prostor tak uniformní,
jako je tomu dnes. Nekonečné lány polí či jetelišť
jsou těsně obemknuté jiným lidským vynálezem –
stejně vysokým hustým 30 metrů vysokým polem –
„hospodářským lesem“. Obojí má k přírodě asi
stejně daleko jako ruský sčot ke kalkulačce Casio
na solární pohon. Poslední zbytky přírody jsou
v krajíně roztrženy do miniaturních zbytků krč-
cích se na okrajích biologické pouště, jako byste
na taneční parket rozhodli hrstku rýže. Populace
jednotlivých druhů živočichů mezi sebou už ne-
dokáží komunikovat, semena rostlin nikdy nepad-
nou na tu správnou úrodnou půdu. Druhy jsou
tak uvězněny ve svých stárnoucích unimobuň-
kách a čekají, až na ně jejich oprýskaný domeček
z jakéhokoli důvodu spadne a ony v poklidu vy-



Pastva ovcí na Valaš-
sku. Ovce jsou schop-
né vypásat i velmi str-
mé svahy a pro velký
dobytěk podobně ne-
přístupná místa. Čer-
venec 2005

Foto L. Spitzer



Soumračník kruhoskvrnný (*Spialia orbifer*), typický druh kulturní krajiny v Řecku, květen 2007

Foto L. Spitzer

mřou. Takový proces je nezvratný, pokud nedojde k razantní změně.

Extenzivní pastva a další navazující aktivity v té podobě, jak je naši předkové praktikovali po mnoho staletí ba tisíciletí, se skřípěním zubů přece jen zajišťovala trvání jisté, sice modernizované přírodní rovnováhy. V porovnání s původním „předčlověčím“ stavem došlo samozřejmě k mnohým změnám, jádro však zůstalo stejné a příroda se na nové podmínky dokázala adaptovat. Jemnozrná mozaika různých typů luk, pastvin, sadů, úvalů polních cest, skalek či selských lesíků věrně simulovala bohatost původní krajiny. Na co se však příroda, jak nám ukázala v posledních několika dekádách, nedokáže adaptovat, jsou systémy praktikované dnes. V stahektarových kukuřičných polích či dohola spasených a hnojených pastvinách hovězího dobytka nenajdeme překvapivě kromě kukuřice či krav žádné jiné rostliny či živočichy.

V době internetu a mobilních telefonů už holt není pasení tří ovcí a jedné kravky na svém pozemku za chalupou dostatečně „in“. Přece jenom takové činnosti stojí čas a čas jsou peníze. Extenzivní maloplošná pastva, nezamýšlený nástroj k udržení přírodního bohatství, který dokázal po mnoho století vyrovnávat další zásahy člověka do přírody, tak začíná dostávat pořádně na frak.

Železnice – krvelačná bestie?

Útlum pastvy a tím pokles druhového bohatství přírody ale není problémem jen v České republice. Jak je tomu tedy jinde v Evropě? S tímto problémem se různou měrou potýkají či neúspěšně potýkaly všechny rozvinuté evropské státy.

V zásadě platí pravidlo bohatství = pokles biodiverzity. Západní země si svými velkými vlnami vymírání již prošly. Podíl vymřelých druhů motýlů v rovinatých zemích typu Belgie, Dánsko či Nizozemí dosahuje několika desítek procent. Šťastnější byly hlavně alpské země (Švýcarsko, které má však další jiné specifické společenské podmínky, či Rakousko), kde náročný terén nedovolil intenzifikaci zemědělství v takové míře, jako třeba v Německu či u nás. **Vědci zjistili při studiu rychlosti vymírání motýlů v různých evropských státech jednu velmi zajímavou věc – čím dříve byla vybudována a čím hustší byla železniční síť v tom daném státě, tím více do dneška vyhnulo**

denních motýlů. Samy funicí parní lokomotivy či výstavba tratí samozřejmě neměly na motýly žádný přímý vliv (podobně jako dnes nemají žádný podstatný vliv auta svištěcí na dálnicích, počet zabitých motýlů je minimální). Ukazují však na celkové bohatnutí společnosti a změny ve způsobu života. To, co nezvládly velbloudí karavany a plachetnice ve svých „dřevních“ dobách, noblesně dokázali železní oři. Železniční doprava umožnila rychlejší přepravu lidí a zboží, rychlejší výměnu informací či třeba stěhování lidí do měst – v zásadě je to takový první atletický zdatnější předskokan globalizace. Zároveň platí, že čím dřív ten či onen stát vstoupil do Evropského společenství (ať už se jmenovalo a přejmenovávalo jakkoli), tím více druhů motýlů z dnešního pohledu ztratil. Řecko je nejlepším příkladem přeměny chudého zemědělského státu na bohatý stát moderního stříhu.

Klimatizace versus klobouk a pastevecká hůl

Řecko od dob Homérových (a velice pravděpodobně ještě dříve) bylo vždy pastevecký stát plný stád ovcí a koz doprovázených pastevci a jejich ovčáckými psy. Ačkoli je tento obraz ve veřejnosti hluboce uložený, současná realita si s ním bohužel už ruku často nepodává. Pokles pastvy v Řecku dospěl už do takového stádia, že je nutno ovčí maso dokonce dovážet. Řecko v tomto směru již dávno ztratilo svou soběstačnost. Dobrým příkladem je prastará tradice obědovat skopové při příležitosti velikonočních svátků. Bez pomoci Bulharů a jejich stád ovcí by se minimálně na polovinu všech řeckých rodin tohoto tradičního pokrmu vůbec nedostalo. I tak ale můžeme Řeky za jejich sílu i přes nepříznivý vývoj držet tuto tradici obdivovat, Češi již dávno rezignovali a beránky si pečou z mouky a kvasnic (a jak to tak vypadá na trhu s hlavatými vrabci, tak se brzy budeme muset mrskat pomocí bambusových pomlázek). Na pastevectví je zde nyní pohlíženo jako na zaměstnání chudých obyvatel (či lidí starší generace, kteří doposud nezměnili svůj způsob života), často se mu například na východě Řecka stále věnují přesídlení Turci z dob řecko-tureckého konfliktu ve dvacá-

tých letech 20. století. Tito lidé žijí převážně ve velmi nepřístupných vesnicích bez jiné možnosti obživy. Je tedy nabíledni, že pokud by se objevila jakákoli jiná pracovní příležitost, i tady se této namáhavé práce rádi zřeknou a s radostí se budou věnovat „moderním“ kancelářským způsobům zajišťování svého živobytí. Tlak na využívání obrovských pastevních ploch tak v posledních dekádách postupně vyprchal. Tyto jsou pak opouštěny – výsledkem je zatažení původně otevřených ploch porostlých pouze solitérními stromy a ojedinelými křovinami souvislým neprostupným porostem pichlavých keřů a nalétnutých dřevin. Nebo jsou přímo zalesněny, přičemž preferovanými dřevinami jsou bohužel stále různé druhy borovic. Vedlejším výsledkem zalesňování jsou i katastrofální požáry na mnoha místech v Řecku, jako tomu bylo v tomto roce. Hustý neudržovaný borový les plný proschlého kletí a jehličí hoří ještě lépe než pověstná koudel u našeho pozadí.

I řecká příroda tímto velmi trpí. Dobrým příkladem je světoznámá hnízdní kolonie několika druhů supů u obce Dadia v severovýchodním Řecku. Ještě v polovině 20. století se v této oblasti páslo zhruba 30 000-40 000 kusů ovcí a koz. Populace supů velmi prosperovala, měla dostatek své potravy, kterou tehdy tvořily hlavně mřiny dobytka na pastvinách a také mrtvá zvířata přinášena nedalekou řekou Evros. V současnosti se zde pase pouze něco přes 5000 domácích zvířat. S úbytkem stád klesala i dostupnost potravy, populace supů hladověla, a tak se v 80. letech dostala na pokraj vymření. Místní ochránci přírody podporovaní například organizací WWF však naštěstí zasáhli a začali supy „krmit“ usmrčenými ovci a kozami. Supové byli zachráněni, ale co ostatní druhy rostlin a živočichů, o které se takto jednoduše postarat nedalo? Ti jsou drceni ze všech stran, zalesňováním, zarůstáním pastvin, jejich přeměnou na intenzivní pole a také zástavbou. Takže bohužel mnoho druhů motýlů, brouků či rostlin své pozice postupně vyklízí a z přírody se definitivně vytrácejí. Nic než cílená a podporovaná obnova pastvy a péče o velké plochy jalovcových pastvin je totiž zachránit nedokáže.



Zachovalá obhospodařovaná krajina tvořená pestrá smíscí biotopů ve východním Řecku, duben 2007

Foto L. Spitzer



Opuštěná, rozpadající se usedlost ve středním Řecku (poblíž řeky Nestos). Pastviny jsou stále extenzivně využívány. Červen 2007 Foto L. Spitzer

Podobný scénář nyní ožívá v nových členských zemích EU v Bulharsku a Rumunsku (více méně podobně je na tom však takřka celý Balkán). Blahodárný proces bohatnutí populace zvyšuje životní úroveň, lidé se mají lépe a mohou si vybrat výrazně příjemnější cesty k zajištění své rodiny, než jakou je pastevectví. Slovenska znali cestovatelé jistě zaznamenali rapidní pokles pastvy po takřka celé ploše státu. Ty tam jsou rozsáhlé komplexy pastvin na Plešivecké planině. Na místě proslulých vápencových pastvin na Tematínských kopcích šumí bory, které ve svém voňavém jehličí skryly stovky a tisíce mrtvých keřů jalovců, smutných pomníků předchozí bohatosti rostlinných a živočišných společenstev. Stejný krátký proces proběhl ve všech původně motýlářsky vyhlášených pohorích a lokalitách.

Kdo je znalý, ten si píská

Čestnou výjimkou v celoevropském „svrabu“ je Švýcarsko. Když přejedete hranice s Německem, jako byste vkročili do jiného světa. Tato alpská země si totiž již dávno uvědomila své nejen finanční, ale i přírodní bohatství a dlouhodobě podporuje malé a střední zemědělstě (což se u nás nikdy nepodařilo, navrch mají stále nové soukromé zemědělské farmy a následovnicí JZD – s pravda až tolkienovskou fantazií přejmenované na ZD). Při hledání biologicky nevhodného zanedbaného kousku pole, louky či pastviny projedete ve švýcarských kantonech skoro stejně benzínu, jako při pátrání po kvalitních loukách v Česku. A motýli létají, rostliny rostou a sysli pískají. Tento téměř ideální stav je hlavně výsledkem odlišné zemědělské politiky a těsné souměřitelnosti místních lidí se svými pozemky a životním prostorem. Fakt, že u nás je tomu krapet jinak, výmluvně doloží návštěva dnes apatických Sudet či jakéhokoli satelitního městečka v okruhu dvaceti kilometrů od všech větších měst. V prvním příkladě přišly do pohraničí po válce zástupy nových usedlíků, kteří zabrali uvolněné usedlosti a polnosti po odsunutých Němcích. Po sta-

letí se vyvíjející vztah lidí k půdě byl přetřán a nový za minulého režimu ani neměl šanci vzniknout. A satelitní městečka? Vždyť jsou to jen „paneláky naležato“, málokdo z jejich obyvatel se zajímá o širší prostor, než ten tlustou zdí ohraničený pozemek o rozloze dvou arů (přičemž 1,5 aru zabírá vlastní pseudobarokní stavba na klíč a zbytek je golfový trávník).

Podpora obnovy či udržení tradičního maloplošného rozrůzněného hospodaření na loukách, pastvinách, ale i v lesích a mokřadech je tedy jediný způsob, jak zajistit úspěšné přežití naší druhové bohatosti. Současné dotační programy jsou nastaveny bohužel přímo naopak. Místo aby podporovaly rozrůzněnost luk a pastvin, kde by si každý druh rostliny či živočicha našel své místo, staví tisíce hektarů luk unifikovanou péčí do jednoho šiku. Výsledkem je pak například genocida motýlů, kteří mnohdy i umírají hladu na během dvou tří dnů strojově pokosených stovkách hektarů luk. Pastva stohlavých stád dobytka rychle uvede každou pastvinu do takřka apokalyptického stavu, kde nepotkáte ani křídlo (kromě těch mušich a ovádích). Jistě, na mnoha cennějších místech zasahuje organizovaná ochrana přírody reprezentovaná Správami CHKO, Odbory životního prostředí na různých úrovních a nevládních organizací. Z celkového hlediska je to ale pouze látání horkou jehlou dlouho nepraného rozpadajícího se kroje. Pokud nefunguje bohatá mozaika malých a velkých ploch s různým hospodařením a v různém stavu, mezi kterými se populace přesunují, což extenzivní pastva zaručovala, zůstanou druhy na nějaký čas zavřeny ve svých rezervacích zamřížovaných okolními poli a lesy a nakonec se ztratí v propadlišti dějin.

Autor příspěvku (muzejní kurátor – entomolog) studoval v měsících březen – červen 2007 vazbu společenstev hmyzu na pastevní lesy ve východním Řecku v rámci systému Socrates (pod záštitou EU) na Democritos University of Thrace v Orestiadě.

Dobývá jižní Morava Valašsko?

Lukáš Spitzer

V posledních letech vyskakují pozorování výskytu na Valašsku dříve nezvyklých „hmyzích“ návštěvníků jako houby po dešti. Již ve 2. čísle Valašska – vlastivědné revue, 1999/1, str. 41 komentoval RNDr. Lubomír Brabec nový invazivní druh pavouka – křížáka pruhovaného (*Argiope bruennichi*). Ten u nás zdomácněl a dnes se jeho krásnými vosími barvami můžeme kochat takřka na každé louce. Od té doby můžeme na valašských stráních i sečených trávnících na sídlišťích potkat zástup dalších stálých hostů nejen z jižní Moravy. Nabíledni je jednoduché vysvětlení – může za to globální oteplování. Nic však není tak jednoduché.

(Tento příspěvek nemá, ačkoli to může být na první pohled nezřetelné, ambice rozebírat jednoho z momentálně největších strašáků, kterým je člověk rozumný (*Homo sapiens*) děšen ze všech stran, – globální oteplování (lidstvo má jistě potřebu neustále se něčeho obávat hluboko vepsanou ve své DNA). Skutečnost, že se klima průběžně mění, je nepopíratelný fakt. Vždy tomu tak bylo a taky i bude. V současnosti jsme však svědky mnohdy přímo hysterických výpadů ze strany zastánců, ale i popíračů lidského příspěvku ke globálním změnám klimatu a jeho důsledcích. Rozumná diskuze se bohužel v zásadě nevede, každý si rád přihřeje svou polívčičku na tomto velice populárním zpolitizovaném tématu. Přijměme tedy fakt, že se kvalita podnebí proměňuje z jakýchkoli cyklických či necyklických, antropogenních či přírodních důvodů, a věnujme se dále něco málo k jeho možným dopadům na hmyz.)

Příroda není a nikdy nebyla stabilní záležitostí. Příroda tvoří dynamický celek, který se na základě stovek a tisíců nepatrných i gigantických, vnějších i vnitřních vlivů pružně mění a přizpůsobuje. Někdy se jedná jen o drobné plastické operace,



Okáč voňavkový (*Brintesia circe*). Druh nový pro valašskou zvířenu. Motýl žije na zarůstajících slunných stráních.